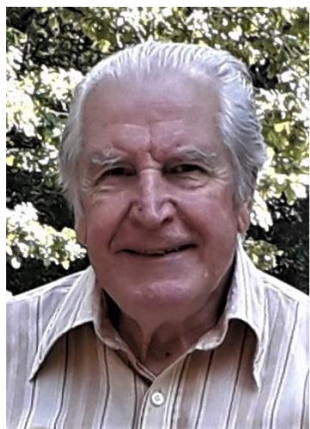

Latvijas Universitāte
LU emer.prof., Dr.fiz.,
ANDRIS BROKS
andris.broks@lu.lv
<https://blogi.lu.lv/broks/>

LU izvēles studiju kurss / SDSK1034 / **DOMĀŠANAS SISTEMOLOĢIJA**

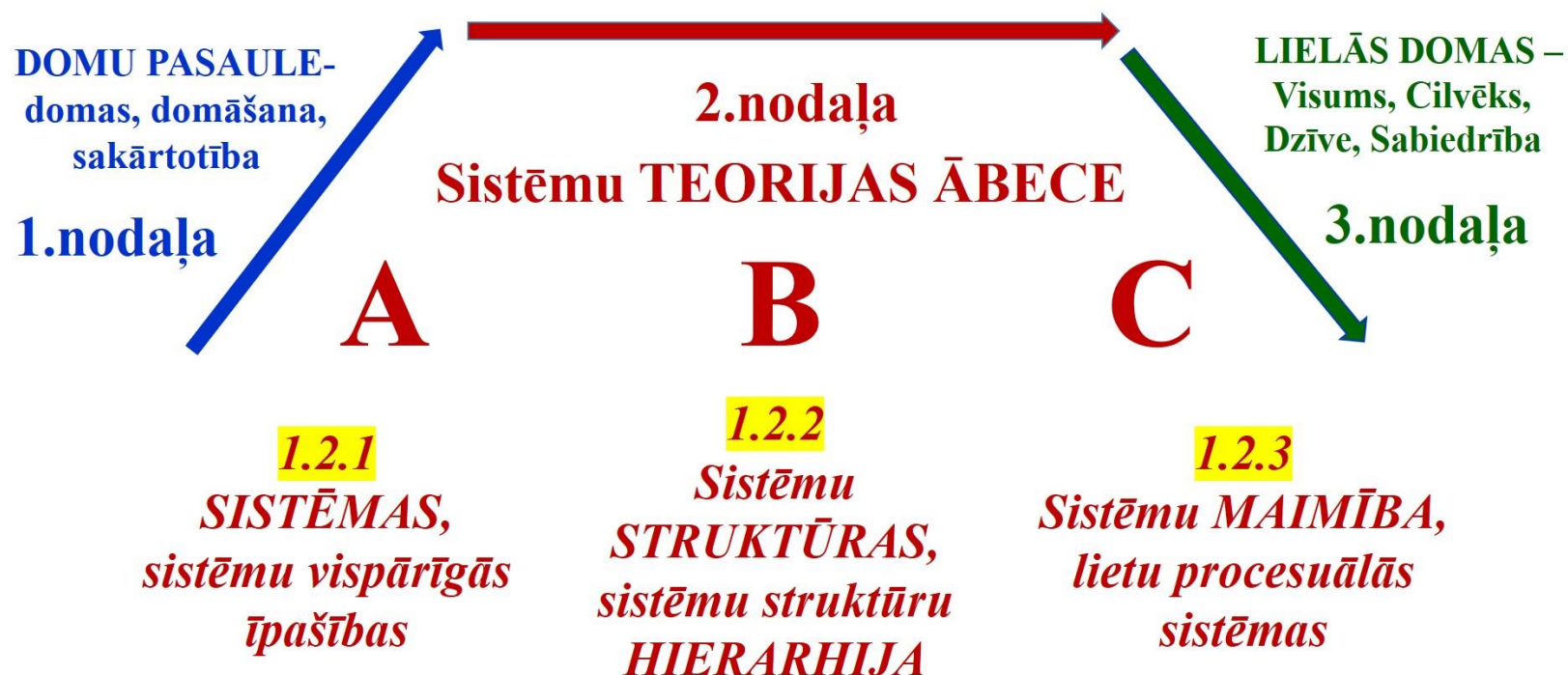
<https://blogi.lu.lv/broks/2019/08/31/autorkurss-domasanas-sistemologija-anno-2002/>

Kursa autora tematiskie studiju materiāli (2020.gada pavasaris)

1.daļa DOMĀŠANAS SAKĀRTOTĪBA jeb SISTĒMISMS

1.nodaļa DOMU PASAULE (domas, domāšana, sakārtotība)

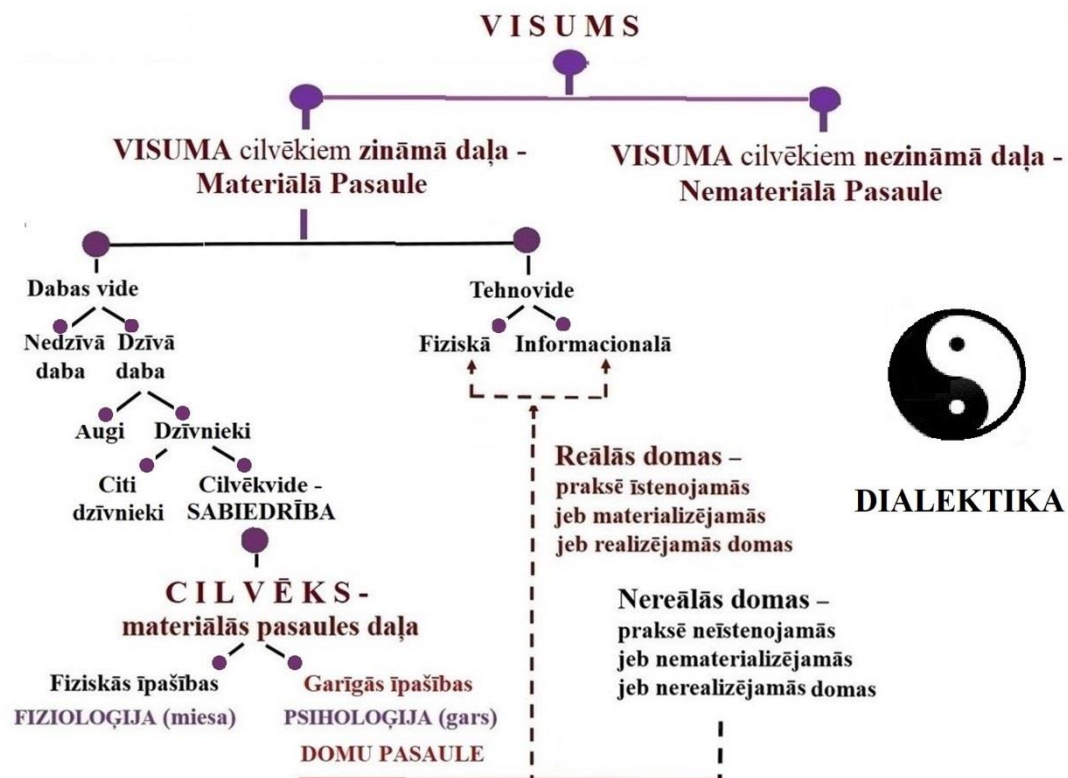
Esam kursa 1.daļā «DOMĀŠANAS SAKĀRTOTĪBA jeb SISTĒMISMS»
kuru secīgā kopsaistībā veido trīs nodaļas

VISUMS ir daudzveidīgu parādību kopums, kas sakārtoti pa daļām, tās savstarpēji salīdzinot un kopsaistot, atveidojas CILVĒKA Domu Pasaulē

**VISUMS – tas esmu ES
un viss cits,
kas man apkārt -**

DOMĀŠAMA ir teoretizēšana — cilvēka Domu Pasaules **radīšana** un **izmantošana** Cilvēka dzīves praksē, mērķtiecīgi īstenojot Cilvēka dzīves vajadzību apmierināšanu.

Visuma apzināšanas gaitā teorijas izaug no prakses un atgriežas praksē. Teorijas ir domāšanas procesā radušies savstarpēji kopsaistītu domu veidoti veselumi, kuros ikviena doma ir atbilstošās teorijas sastāvdaļa.

DIALEKTIKA

DOMĀŠANA sākas ar Visuma parādību **IZZINĀ**, kura savukārt **sakņojas Cilvēka SAJŪTĀS**

Ikviena Cilvēka sajūtas rodas gan tieši un/vai netieši novērojot Visuma parādības un tieši vai netieši sazinoties ar citiem cilvēkiem

Cilvēku **tiešā**
SAZIŅA

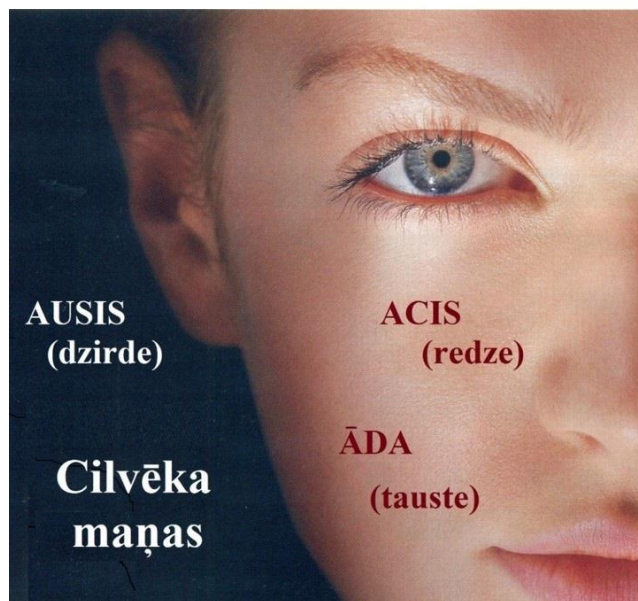
Cilvēku **netiešā**
SAZIŅA

Parādību **tiešā**
NOVĒROŠANA

Parādību **netiešā**
NOVĒROŠANA

Domu sākotne ir SAJŪTAS, kuras rada cilvēka sajūtu jeb maņu orgāni

Ko saredz Cilvēka ACIS ?

Lietas, kuras izstaro vai atstaro gaismu - uz abu acu tīklenēm redzamā lieta atveidojas kā tās atsevišķo gaismu izstarojošo vai atstarojošo daļu atbilstoši sakārtots kopums – fotogrāfija, kura tiek nosūtīta apstrādei uz smadzeņu redzes centru, to saglabājot arī cilvēka atmiņā.

Ko sadzird Cilvēka AUSIS ?

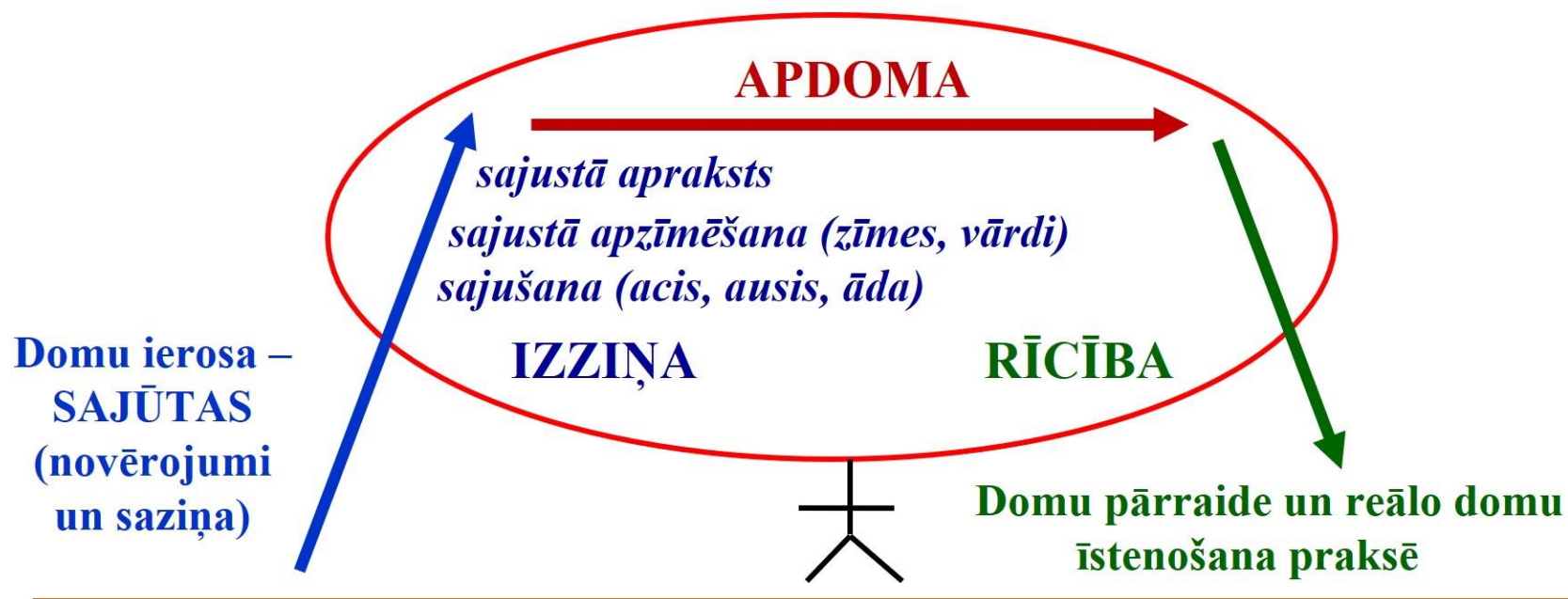
Lietas, kuras rada vai atbalso skaņu – abas ausis uztver šīs skaņas, atbilstošie nervu impulsi nonāk apstrādei smadzeņu dzirdes centrā, īstenojoties arī atbilstošās lietas kā skaņu avota radīto skaņu ierakstam cilvēka atmiņā.

Ko sajūt Cilvēka ĀDA ?

Lietu fiziskās īpašības, sauktas par dažādām šo lietu fizikālajām, ķīmiskajām īpašībām (piem. siltums, smarža, garša, smagums, cietība utt.) Arī šīs sajūtas tiek atbilstoši saglabātas cilvēka atmiņā.

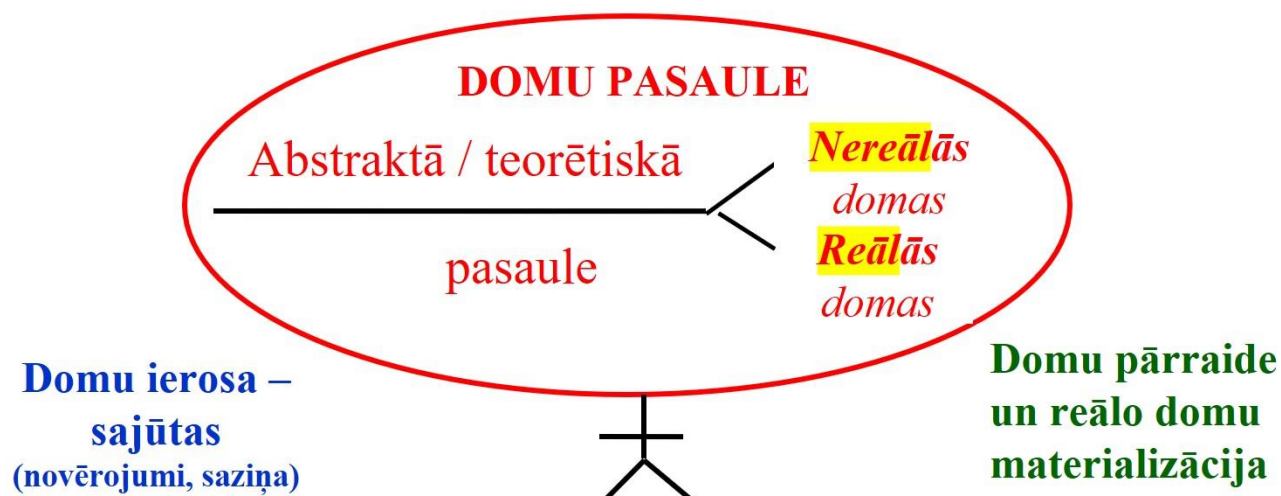
SAJŪTAS ZIŅO par Cilvēka apkārtējo un iekšējo dzīves vidi – **izziņas** procesā īstenojas visa sajūstā apzināšana, kam seko visu izziņā radušos **ziņu jeb domu apdoma** un cilvēka mērķtiecīga **rīcība**.

SAJŪTAS – sajūtā apzināšana - DOMĀŠANA

**M a t e r i ā l ā P a s a u l e – Visuma Cilvēkam zināmā daļa -
Cilvēkam sajūtamā jeb reālā jeb konkrētā Dzīvesvide**

Reālās un nereālās domas, domāšana

Sajūtamā jeb materiālā jeb reālā jeb konkrētā pasaule

Reālās domas - domas, kuras ir iespējams materializēt, realizēt / īstenot praksē

Nereālās domas - domas, kuras nav iespējams materializēt, realizēt / īstenot praksē

Ievērosim: Cilvēka Domu pasaulē līdztekus pastāv gan reālās, gan nereālās domas!

DOMU PASAULE – VISUMA atveids CILVĒKA nervu sistēmā

VISUMS un CILVĒKS

(Cilvēks kā Visuma daļa un Visums Cilvēkā)

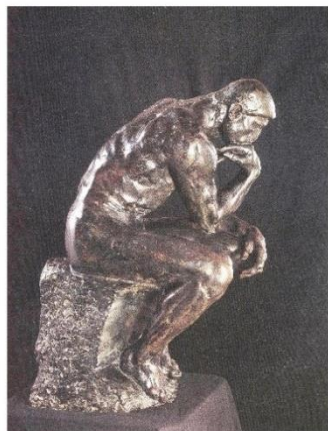
Sajūtamā jeb Materiālā jeb Reālā Pasaule (cilvēku dzīvesvide)

DOMAS – cilvēka nervu sistēmā apritošās **ziņu jeb informācijas vienības**.

DOMĀŠANA – **domu** (ziņu jeb informācijas) **procesēšana** cilvēka nervu sistēmā, kas, īstenojoties apziņas un zemapziņas līmeņos, **nodrošina cilvēkdarbību vadību**

VISUMS un CILVĒKS: daudzveidīgas lietas, domas, vārdi – **VISS KOPSAISTĪBĀ**

DOMĀŠANA ir domu jeb ziņu / informācijas procesēšana cilvēka nervu sistēmā, kas nodrošina ne tikai atsevišķā cilvēka, bet arī sabiedrības **DZĪVES** vadību!

Sabiedrības dzīvē notiek
cilvēku domu pārraide - atbilstošu ziņu
jeb informācijas aprīte cilvēkvidē jeb
cilvēku savstarpējā SAZIŅA

Sakārtota jeb sistēmiski
organizēta un īstenota **cilvēku SAZIŅA** –
sabiedrības **sakārtotas dzīves pamats!**

Saziņas procesi īstenojas, izmantojot saziņai nepieciešamos fizisko (dabiskos un tehniskos) līdzekļus un dažādas saziņas valodas

Domas, domāšana – Cilvēku garīgās darbības jeb garīgās Dzīves būtība un sūtība (par ko un kā domājam, tā dzīvojam)

Domas Cilvēka Domu Pasaulē rodas, tiek apstrādātas un uzglabātas, kā arī aktīvi piedalās domu aprites procesos gan cilvēkā, gan sabiedrībā. Tās pastāv mainībā, jaunām domām atbilstoši pilnveidojot vai nomainot vecās domas, taču atbilstošajām domu veidotajām struktūrām vienmēr un visur raksturojoties ar šo struktūru sakārtotību. Īsi sakot, **domāšana ir process, kura būtība ir domu kārtošana**, kuru vienmēr un visur raksturo domu veidoto struktūru sakārtotība.

**DOMĀŠANA – domu jaunrade un uzglabāšana atmiņā:
trīs domāšanas procesā – sajustā apstrādē
kopsaistībā īstenotas atsevišķās domāšanas darbības jeb operācijas**

- 1) sajustā kā veseluma apstrāde: **salīdzināšana** ar atmiņā esošajiem paraugiem/etaloniem vai apzīmēšana un ieraksts atmiņā;
- 2) sajustā kā veseluma apstrāde: **sintēze** – sajusto veselumu **kopsaistot** ar citiem sajustajiem veselumiem – vispārinoša domu jaunrade veidojot jaunu, augstāka līmeņa veselumu un veicot atbilstošu ierakstu atmiņā;
- 3) sajustā kā veseluma apstrāde: **analīze** - sajusto veselumu **sadalot** daļās un veicot atbilstošu ierakstu atmiņā;

Ievērosim arī to, ka līdztekus trim domāšanas atsevišķajām operācijām pastāv trīs domāšanas patveidi. * emocionāli tēlainā (mākslinieciskā) domāšana * racionāli jēdzieniskā (zinātniskā) domāšana * praktiskā (saimnieciskā) domāšana.

Bērni sāk ar tēlaino sajustā atveidu, vēlāk paceļoties uz sajustā jēdzieniskās atveides līmeni – pārejot no bērniības sapņu pasaules uz reālo pasauli.

Taču var jau arī nepacelties!

**Cilvēka sajustais viņa Domu Pasaulē tiek apzīmēts ar zīmēm,
kuras ir ziņu jeb domu fiziskie nesēji.**

**Cilvēki savas domas jeb ziņas apzīmē ar īpašām zīmēm – vārdiem,
vārdiskā VALODA ir specifiska cilvēku domāšanas un saziņas valoda!**

Lietas – **lietvārdi** (pamatā materiālās pasaules lietu apzīmējumi jeb nosaukumi)

Īpašības – **īpašības vārdi** (cilvēkus īpaši interesējošie lietu raksturojumi)

Ar lietām notiekošie procesi – **darbības vārdi** (lietu daudzveidīgo mainību vārdiskie apzīmējumi jeb nosaukumi)

*[Klau! Nāk gudra un skaista **meitene**, kuru pavada lielisks **puisis**.
Lūk, cilvēka domu pasaulē vārdiski atveidota pasaules parādība (divas lietas.)*

**U z m a n ī b u : ikdienā ne tikai lietas, bet arī lietu īpašības
ļoti bieži tiek apzīmētas ar lietvārdiem,
kas ievērojami traucē attiecīgo parādību būtības izpratni.**

Piem., skaists - skaistums, spējīgs - spēja, spēcīgs - spēks utt. **Nekad
neaizmirsīsim, ka ikviena lieta ir tai piemītošo īpašību nesējs, konkrētās
īpašības reāli nepastāv neatkarīgi jeb atrauti no konkrētās lietas.**

Piem. - dzīvība ir dzīva ķermeņa ar lietvārdu apzīmēta īpašība.

Visas lietas raksturo to uzbūve un mainība – lietu uzbūve un mainīgums ir
lietu īpašības. Vārdi «telpiskums», «TELPA» un «mainīgums», «LAIKS» ir
lietvārdi, taču raksturo lietu divas visfundamentālākās īpašības.

Reāli nepastāv lietas, kuras sauc par telpu un laiku.

**Telpas un laika jēdzieni raksturo lietu fundamentālās īpašības –
lietu uzbūvi un mainību.**

Cilvēku dzīvesvides mainība : dabasvide, cilvēkvide, tehnovide -

attīstās globāli datorizētā tehnovide, kas nosaka arī cilvēku garīgās dzīves būtisku mainību

DOMĀŠANAS un saziņas tehnokratizācija – cilvēku dzīves globalizācija un robotizācija

**Mākslīgā meitene – NAV CILVĒKS (sieviete),
bet gan datorizēta tehniska ierīce -robots**

DELFI Bizness | 29. oktobris 2016 17:02

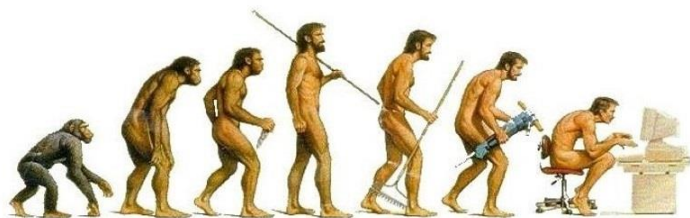

**Dabiskā meitene -
bet viņas uzticamais palīgs -robots
NAV CILVĒKS (vīrietis)**

SAZIŅA – ziņu jeb informācijas aprīte cilvēkvidē jeb sabiedrībā

**Cilvēka un mūsdienu tehnovides attiecības:
DATORI Cilvēku saziņā - kas tie tādi un kāpēc?**

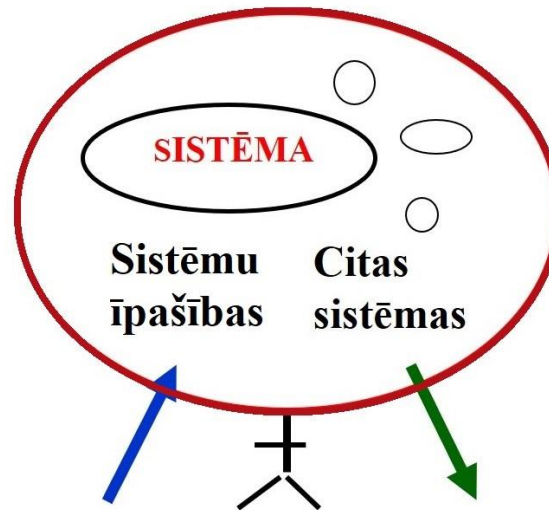
Datori ir Cilvēka
radīti garīgā
darba rīki!

**KIBERNĒTIKA – vadības procesu automatizācijas attīstība
vakar, šodien, rīt – CILVĒKU DZĪVES ROBOTIZĀCIJA**

**Domās, domāšana – dabiskais un mākslīgais intelekts
(cilvēks un tehnika, tehnoloģijas – zinātnes un tehnikas attīstība,
cilvēka dzīves tehnokratizācija)**

Turpmāk - kursa 1.daļas 2.nodaļa "**SISTĒMU TEORIJAS ĀBECE**"

Visuma ikviena parādība
jeb lieta atveidojas
Cilvēka Domu Pasaulē
kā atbilstoša **SISTĒMA** -
ar savu iekšējo un ārējo
vidi, kā arī citām savām
īpašībām raksturots
VESELUMS

Sistēmu īpašības ir Cilvēkus īpaši
interesējoši sistēmu kā Visuma
parādību jeb lietu raksturojumi,
kuru apzīmāšana ir īpaši svarīga
attiecīgo parādību jeb lietu
izmantošanai Cilvēku dzīves
praksē.

Materiālās Pasaules parādības jeb lietas